

§ 375

Svar på tre motioner om folkomröstning kopplad till val av system för kapacitetsstark kollektivtrafik från Stefan Hanna (-) och förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas Segersam (KD)

KSN-2020-00805

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen föreslå
kommunfullmäktige besluta

1. **att** avslå motion om folkomröstning från Stefan Hanna (-),
2. **att** avslå motion om folkomröstning kopplad till val av system för
kapacitetsstark kollektivtrafik från Stefan Hanna (-), samt
3. **att** avslå motion om förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas
Segersam (KD).

Sammanfattning

Stefan Hanna (-) har i en motion väckt vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 januari 2020 yrkat att Uppsala kommun ska genomföra en folkomröstning om alternativa systemval för kapacitetsstark kollektivtrafik innan eller i samband med det kommunala valet år 2022. Motionen återges i ärendets **bilaga 1**. I en motion väckt den 24 februari 2020 yrkade Stefan Hanna (-) att Uppsala kommun senast i det kommunala valet 2022 ska genomföra en folkomröstning där invånarna får möjlighet att välja mellan seriösa alternativa systemlösningar för kapacitetsstark kollektivtrafik, **bilaga 2**.

Jonas Segersam (KD) har i en motion väckt vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 januari 2020 föreslagit att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att utreda hur man kan genomföra en folkomröstning angående investering i kapacitetsstark kollektivtrafik, både när det gäller frågeställningen i omröstningen och tidpunkt för genomförande, för slutligt beslut i frågan i kommunfullmäktige. Motionen återges i ärendets **bilaga 3**.

Motionerna bereds tillsammans eftersom de berör samma frågeställning.

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2021-11-16

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 7 september 2021
- Bilaga 1, motion om folkomröstning från Stefan Hanna (-)
- Bilaga 2, motion om folkomröstning kopplad till val av system för kapacitetsstark kollektivtrafik från Stefan Hanna (-)
- Bilaga 3, motion om förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas Segersam (KD)

Yrkande

Jonas Segersam (KD) yrkar:
att bifalla motionen om förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas Segersam (KD) och därmed besvara motionerna från Stefan Hanna.

Beslutsgång

Ordförande ställer föreliggande förslag mot Jonas Segersam (KD) ändringsyrkande och finner att arbetsutskottet bifaller föreliggande förslag.

Reservation

Jonas Segersam (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2021-09-07

Diarienummer:
KSN-2020-00487
KSN-2020-00488
KSN-2020-00805

Handläggare:
Tomas Anderson

Svar på tre motioner om folkomröstning kopplad till val av system för kapacitetsstark kollektivtrafik från Stefan Hanna (-) och förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas Segersam (KD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. **att** avslå motion om folkomröstning från Stefan Hanna (-),
2. **att** avslå motion om folkomröstning kopplad till val av system för kapacitetsstark kollektivtrafik från Stefan Hanna (-), samt
3. **att** avslå motion om förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas Segersam (KD).

Ärendet

Stefan Hanna (-) har i en motion väckt vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 januari 2020 yrkat att Uppsala kommun ska genomföra en folkomröstning om alternativa systemval för kapacitetsstark kollektivtrafik innan eller i samband med det kommunala valet år 2022. Motionen återges i ärendets **bilaga 1**. I en motion väckt den 24 februari 2020 yrkade Stefan Hanna (-) att Uppsala kommun senast i det kommunala valet 2022 ska genomföra en folkomröstning där invånarna får möjlighet att välja mellan seriösa alternativa systemlösningar för kapacitetsstark kollektivtrafik, **bilaga 2**.

Jonas Segersam (KD) har i en motion väckt vid kommunfullmäktiges sammanträde den 27 januari 2020 föreslagit att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att utreda hur man kan genomföra en folkomröstning angående investering i kapacitetsstark kollektivtrafik, både när det gäller frågeställningen i omröstningen och tidpunkt för genomförande, för slutligt beslut i frågan i kommunfullmäktige. Motionen återges i ärendets **bilaga 3**.

Motionerna bereds tillsammans eftersom de berör samma frågeställning.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret. Barn-, jämställdhets eller näringslivsperspektivet är inte relevant i ärendet.

Föredragning

Enligt kommunallagen (2017:725), KL, 5 kap. 1 §, beslutar fullmäktige i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen, exempelvis om att genomföra folkomröstningar. En folkomröstning kan initieras på två olika sätt.

Enligt KL 5 kap. 37 § ska kommunfullmäktige besluta att genomföra en folkomröstning om ett folkiniciativ har väckts. Ett folkiniciativ som föranleder att en folkomröstning ska genomföras förutsätter, enligt KL 8 kap. 2 §, att minst tio procent av de röstberättigade skriftligen begärt att en folkomröstning ska hållas i en särskild fråga. Enligt KL 5 kap. 36 § får fullmäktige också besluta att inhämta synpunkter från medlemmarna, exempelvis genom att genomföra en folkomröstning, som ett led i beredningen av ett ärende som fullmäktige ska handlägga.

Folkomröstning kan vara ett sätt att hantera övergripande och tydliga vägvalsfrågor i en kommun. Kapacitetsstark kollektivtrafik var dock en av de stora frågorna som var aktuell i det senaste allmänna valen, vilket gör att frågan bör hanteras av den representativa demokratin.

Generellt gäller att om en folkomröstning ska arrangeras krävs att den utformas så att där finns tydliga alternativ och att kommunen har möjlighet att agera i enlighet med resultatet av folkomröstningen. Eftersom det inte finns något konkret förslag till beslut eller ärende i kommunfullmäktige i frågan som motionerna berör och då något folkiniciativ inte har väckts, kan en folkomröstning inte aktualiseras i dagsläget. Syftet med kapacitetsstark kollektivtrafik är att skapa förutsättningar för smidigt resande utan oförutsägbara förseningar och trafikstörningar i rusningstrafik, vilket innebär att olika tekniska lösningar kommer i fråga i olika delar av kommunen. Att ta ställning till vilken teknisk lösning som lämpar sig bäst beroende på förutsättningar och behov är frågor som lämpar sig mindre väl för folkomröstningar. Val av kapacitetsstark kollektivtrafik är en sådan fråga.

Enligt det direktiv för projektet Uppsala spårväg som kommunstyrelsen reviderade genom beslut 11 mars 2020 §46 ska underlag för ett genomförandebeslut för kapacitetsstark kollektivtrafik föreläggas fullmäktige under 2021. Uppdraget omfattar även utredning av alternativa systemlösningar. Fullmäktige ska vid genomförandebeslutet avgöra om projektet Uppsala spårväg ska fortsätta eller avbrytas.

Om fullmäktige med utgångspunkt i vad som då föreslås finner behov att inhämta ytterligare synpunkter från medlemmar i kommunen genom en folkomröstning, opinionsundersökning, samråd eller liknande, har kommunfullmäktige möjlighet att besluta om det. Oavsett hur inhämtandet av synpunkter görs sker det som ett led i beredningen av ärendet, vilket innebär att förfarandet enbart kan vara rådgivande. Den slutliga beslutanderätten har fullmäktige.

Sätten att inhämta synpunkter i beredningen av frågor mellan valen till kommunfullmäktige är således flera. Vid sidan av de dialoger, samråd och möten som

förts kring frågan om spårväg i Uppsala, bland annat inom ramen för flera översiktsplaner, har frågan utretts i många år och debatterats i flera valrörelser, senast i valet 2018. Det var väl känt att kommunfullmäktige under denna mandatperiod skulle behöva ta ställning till en kapacitetsstark kollektivtrafiklösning.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i föreliggande ärende.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 7 september 2021
- Bilaga 1, motion om folkomröstning från Stefan Hanna (-)
- Bilaga 2, motion om folkomröstning kopplad till val av system för kapacitetsstark kollektivtrafik från Stefan Hanna (-)
- Bilaga 3, motion om förankring av kollektivtrafikinvestering från Jonas Segersam (KD)

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör

Motion om folkomröstning

Det genomförs regelbundet folkomröstningar runt om i svenska kommuner. Ofta i samband med allmänna val. Det rör allt ifrån frågor som etablering av Systembolaget i Mullsjö 1994, Stadsbibliotekets placering i Lidköping 2010 till trängselskatt i Stockholm 2003, 2004 och 2006 samt i Göteborg 2014. I Uppsala genomfördes den senaste folkomröstningen 1998 och gällde Knivstas utbrytning ur Uppsala och bildandet av egen kommun. Omröstningarna har ofta rört beslut i för kommunen stora frågor som medför påtagliga förändringar och som påverkar oss i vår vardag under lång tid framåt. Val av kapacitetsstarkt kollektivtrafiksystäm i Uppsala är en extremt stor fråga som kommer att påverka Uppsalabor under många år, både ur ett framkomlighetsperspektiv och ett ekonomiskt perspektiv. Vi kräver en lokal folkomröstning om val av systemlösning innan det slutliga beslutet fattas.

I en insändare i UNT den 9/12 2019 klargör docenten i företagsekonomi, Mats Åkerblom, att den kalkylerade kostnaden på 4,5 miljarder kronor för investeringen i spårväg som minoritetsstyret S, MP och L föreslår är en halvsanning. En kostnadsuppskattning på minst 10 miljarder inklusive kostnadsuppräkningsfrån 2015 för spårläggning, depå, fordon med mera är en betydligt mer realistisk summa. Till detta kommer kostnader i form av arkeologi, tågledningscentral, trafikomläggningar, rör- och ledningsomdragningar, förstärkningsarbeten med mera. Även uppskattningen 10 miljarder kronor är sannolikt i underkant.

Erfarenheten visar att många större infrastrukturprojekt i offentlig regi kostnadsmissigt blir mycket dyrare än den planerade eller budgeterade nivån.

För att få grepp om storleken på spårvägsinvesteringen kan den jämföras med Uppsala kommuns totala budget för 2019 som var 11,9 miljarder. Vi talar alltså om en kostnad motsvarande cirka 85% av en hel årsbudget. Det här sätter naturligtvis djupa spår i kommunens ekonomi.

Redan idag har Uppsalaborna en skuld på 225.000 kronor per person. Ytterligare lån på 10 miljarder kronor innebär att skulden ökar med nära 45.000 kronor per person. För närvarande har vi en reporänta på noll procent. Kommunens räntekänslighet är mycket hög. Vad händer när räntan ökar några procent? Vi kommer sannolikt att tvingas välja mellan skattehöjningar från en redan hög nivå eller neddragningar i skola, vård och omsorg. Bara ur skuldsättningsperspektivet är frågan om kapacitetsstarkt kollektivtrafik så stor att en folkomröstning är mycket befogad.

Jag vill stärka invånarnas inflytande och maximera medborgarnyttan i större beslut. Det är ett demokratiskt problem att avståndet mellan medborgarna och de folkvalda idag är för stort, samtidigt som allt färre vill eller har intresse av att engagera sig som politiker. Begreppet demokrati innefattar även möjligheten att andra än politikerna påtagligt och löpande kan vara med och påverka samhällsutvecklingen. Att avgöra frågor som har stor inverkan på medborgarna genom att folkomrösta är ett sådant alternativ. Om inte en majoritet inom kommunfullmäktige själva har omdömet att besluta om folkomröstning krävs att 10% av de röstberättigade i en kommun begär det. Det går naturligtvis att invända mot att använda folkomröstningar som metod i en representativ demokrati. Ett argument skulle kunna vara att vi väljer politiker för att de skall ta ansvar och fatta besluten åt oss. Dessvärre är den politiska ansvarsfrågan begränsad till, i bästa fall, några mandatperioder medan konsekvenserna av stora och avgörande beslut för medborgarna kvarstår långt efter att politikerna lämnat sina uppdrag. Därmed blir det ännu viktigare att medborgarna får säga sitt. Vi får inte heller glömma den moraliska/etiska aspekten; I hur stor omfattning anser sig en politiker ha rätt att använda skattebetalarnas pengar och hänvisa till att man valts i demokratisk ordning? Vilka är målen och syftena med besluten? Hur vet vi att medborgarna istället inte används som ett medel för andra syften än att tjäna dem som valt dem? Frågan är relevant eftersom man i

kollektivtrafikfrågan vare sig utreder, utvärderar eller presenterar underlagen till alternativa lösningar på ett seriöst och transparent vis.

Folkomröstningsinstrumentet bör, för att inte riskera att urvattnas, användas sparsamt och endast tas i anspråk i frågor där konsekvensen av beslutet sträcker sig över många mandatperioder och har stor påverkan på medborgarna.

Frågan om att välja en framtida kapacitetsstark kollektivtrafiklösning är en mycket stor sådan fråga där relevanta invånare tydligt får göra sina röster hörda. Därför bör en folkomröstning genomföras senast i samband med valen 2022.

Som underlag för kommuninvånarnas ställningstagande i folkomröstningen ska Uppsala kommun presentera minst två seriösa alternativa lösningar för kapacitetsstark kollektivtrafik.

Jag yrkar:

Att Uppsala kommun ska genomföra en folkomröstning om alternativa systemval för kapacitetsstark kollektivtrafik innan eller i samband med det kommunala valet år 2022.

Stefan Hanna
Kommunalråd

Motion om folkomröstning kopplad till val av system för kapacitetsstark kollektivtrafik

Bakgrund

Det genomförs regelbundet folkomröstningar runt om i svenska kommuner. Ofta i samband med allmänna val. Det rör allt ifrån frågor som etablering av Systembolaget i Mullsjö 1994, stadsbibliotekets placering i Lidköping 2010 till trängselskatt i Stockholm 2003, 2004 och 2006 samt i Göteborg 2014. I Uppsala genomfördes den senaste folkomröstningen 1998 och gällde Knivstas utbrytning ur Uppsala och bildandet av egen kommun. Omröstningarna har ofta rört beslut i för kommunen stora frågor som medför påtagliga förändringar och som påverkar oss i vår vardag under lång tid framåt. Val av kapacitetsstarkt kollektivtrafiksystem i Uppsala är en extremt stor fråga som kommer att påverka Uppsalabor under många år, både ur ett framkomlighetsperspektiv och ett ekonomiskt perspektiv.

Jag tycker att det är viktigt att stärka invånarnas inflytande och maximera medborgarnytan i de beslut som fattas inom Uppsala kommun. Det är ett demokratiskt problem att avståndet mellan medborgarna och de folkvalda idag är för stort, samtidigt som allt färre vill engagera sig som politiker. Begreppet demokrati innefattar även möjligheten att andra än politikerna kan vara med och påverka utvecklingen. Att avgöra frågor som har stor inverkan på medborgarna genom att folkomrösta är ett sådant alternativ. Om inte en majoritet inom kommunfullmäktige själva har omdömet att i denna fråga besluta om folkomröstning krävs att 10 procent av de röstberättigade i Uppsala kommun begär det.

Det går naturligtvis att invända mot att använda folkomröstningar som metod i en representativ demokrati. Ett argument skulle kunna vara att vi väljer politiker för att de skall ta ansvar och fatta besluten åt oss. Dessvärre är den politiska ansvarsfrågan begränsad till, i bästa fall, några mandatperioder medan konsekvenserna av stora och avgörande beslut för medborgarna kvarstår långt efter att politikerna lämnat sina uppdrag. Därmed blir det ännu viktigare att medborgarna vid stora beslut, där det ska finnas tydliga alternativ, får säga sitt. .

I frågan om att välja en framtida kapacitetsstark kollektivtrafiklösning anser jag att den stora frågan ska avgöras genom en folkomröstning senast i samband med valen 2022.

Jag yrkar:

Att Uppsala kommun senast i det kommunala valet 2022 ska genomföra en folkomröstning där invånarna får möjlighet att välja mellan seriösa alternativa systemlösningar för kapacitetsstark kollektivtrafik.

Stefan Hanna
Kommunalråd

Motion om förankring av kollektivtrafikinvestering

Kommunstyrelsens arbetsutskott var nyligen på besök i Lund och Helsingborg. En viktig lärdom av de två besöken är vikten att förankra viktiga förslag och projekt hos medborgarna. I Helsingborg röstade precis innan vårt besök 96% av de röstande (drygt 50% valdeltagande) mot att sälja kommunens energibolag vilket den politiska majoriteten drev som förslag.

I Lund bildades 2014 ett nytt lokalparti, FNL (FörNyaLund) som en protest mot att samtliga partier i kommunfullmäktige var för ett beslut att bygga ny spårväg i Lund. Partiet tog 4 mandat i valet, och vid följande val, 2018 utökades detta till 6 mandat och styret av kommunen övergick till en kvintett bestående av FNL, L, M, KD och C, med en liberal kommunstyrelseordförande – vid det här laget var spårvägsbygget redan beslutat och nästan färdigt.

Tyvärr upplevs av väldigt många "spårväg Uppsala" som ett projekt som drivs uppifrån av företrädare för kommunledningen, en strategi som bäddar för negativa reaktioner. Från oppositionen har vi gång på gång påpekat betydelsen av en bättre förankring. Varken linjesträckning, hållplatslägen eller val av teknik för den kapacitetsstarka kollektivtrafiken har varit uppe till politisk behandling. Förhoppningsvis kommer beslut om både teknikval och linjesträckning att fattas nu under våren, i kombination med att en fördjupad översiktsplan för Bergsbrunna (sydöstra staden) kommer att behandlas.

Vi kristdemokrater är principiellt positiva till folkomröstningar. Kanske har det sin grund i partiets historia – partiet bildades som ett resultat av en namnunderskriftskampanj i början av 60-talet som samlade över 2 miljoner namn mot avskaffandet av kristendomsämnet i gymnasieskolan. Mitt eget första politiska minne var hur partiet (och jag) tydligt kampanjade för linje 3 (avveckling) vid folkomröstningen om kärnkraft 1980. Sedan dess har både partiet, kampanjgeneralen (Mats Odell), och jag kommit till insikt om kärnkraftens förtjänster, men poängen är att det är viktigt att förankra viktiga samhällsförändringar i befolkningen.

I Uppsala samlades det i början av 00-talet in över 8000 namnunderskrifter för en folkomröstning om större valfrihet inom barnomsorgen. Tyvärr avlog kommunfullmäktige initiativet, men det hela utmynnade i en idé om att tillskriva regeringen om att få bli försökskommun för en egen modell av vårdnadsbidrag.

Jag är övertygad om att det är bättre att förekomma en liknande namnunderskriftskampanj i denna fråga, genom att ta upp ett förslag till beslut i kommunfullmäktige. KF bör ge ett uppdrag att utreda hur och när en folkomröstning skulle kunna genomföras, om man exempelvis ska fråga väljarna om valet mellan spårväg och BRT ("Buss rapid transit" – en form av superbusslinjer som införts i exempelvis Malmö och Trondheim), och om man ska ha folkomröstningen i samband med kommunens beslut att gå vidare med investeringen 2021, eller i samband med de allmänna valen 2022.

Nu kan man invända att en spårvägs- eller BRT-investering i Uppsala kommer att kosta mindre än flera av de stora investeringsbeslut som fattats i Uppsala på senare tid. Slår man ihop nytt stadshus (1 miljard kronor), Fyrishov (1 miljard), Studenternas (1 miljard), hockeyarena i Gränby (1/2 miljard), och nu uppseglande nytt badhus i Gottsunda (ett antal hundra miljoner kronor) så blir detta sammantaget mer än investeringen i 17 km ny spårväg (kostar totalt 4-5 miljarder, varav uppåt 2 miljarder kan komma att betalas av staten). De flesta av de nämnda arenainvesteringarna är redan beslutade och kan därmed inte bli föremål för en folkomröstning, det kan man dock ännu ha när det gäller kollektivtrafikinvestering.

En mycket viktig poäng med en sådan här process är att väljarna får ett incitament att sätta sig in i frågan. Och om idén om spårtrafik är välunderbyggd och ger stora fördelar för invånarna tror jag att detta – om de ges tillfälle att sätta sig in i saken och lämna sina synpunkter – skulle kunna ge en bättre förankring för ett sådant beslut.

Vi föreslår därför

Att kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att utreda hur man kan genomföra en folkomröstning angående investering i kapacitetsstark kollektivtrafik, både när det gäller frågeställningen i omröstningen och tidpunkt för genomförande, för slutligt beslut i frågan i kommunfullmäktige.

Jonas Segersam, Kommunalråd (KD)

Uppsala 2020-01-27